

Л. С. Галецький, С. В. Нечаєв

Кольорові метали

КОЛЬОРОВІ МЕТАЛИ – технічна назва всіх *металів* і їхніх сплавів, крім заліза та [заліза сплавів](#). Їхні властивості визначаються особливістю атом. будови. Умовно К. м. поділяють на: легкі (алюміній, титан, магній), важкі (мідь, цинк, нікель, олово, свинець; застосовують у машинобудуванні), дорогоцінні (золото, срібло, платина; використовують переважно в ювелір. промисловості), лужні (калій, натрій, літій), лужноземел. (кальцій, барій, стронцій; застосовують у хімії), рідкісні важкі (кадмій, вольфрам, молібден, манган, кобальт, ванадій, вісмут; сплавляють з важкими). Більшість з них мають високу електропровідність (срібло, мідь, золото, алюміній). Корозійностійкими є золото, хром, ніобій, тантал, свинець. За т-рою плавлення К. м. поділяють на легко- (цинк, свинець, кадмій, вісмут, олово), середньо- (мідь) та тугоплавкі (титан, хром, ванадій, цирконій). Їх класифікують також за міцністю. В Україні відомі родовища руд алюмінію, міді, свинцю та цинку, нікелю та кобальту, ртуті та сурми, а також перспективні рудопрояви вісмуту та молібдену. Родовища руд алюмінію представлено бокситами низької якості, які пов'язані з латерит. корою вивітрювання кристаліч. порід УЩ. Розвідані поклади бокситів знаходяться у Серед. Придніпров'ї. На Закарпатті, зокрема у Берегів. рудному р-ні, розташ. значні ресурси алунітів, які можуть бути використані для отримання глинозему, сірчаної кислоти, сульфату калію та сірчаноокислих солей алюмінію. Осн. резерв глинозем. виробництва – нефелін. сієніти Октябр. рудного поля в Приазов'ї, запаси яких оцінюють в бл. 2,9 млрд т. Родовища руд міді зосереджені, в основному, у Волин. мідноруд. р-ні, де вони приурочені до пізньодокембрій. трапової формації. Гол. рудний мінерал Волин. мідноруд. р-ну – самородна мідь виключно високої чистоти (99,5 %); домішки представлені сріблом і золотом. Подібні родовища відомі в провінції Верх. Озера у США. Потенційно мідноносні теригенні формації, які в істор. минулому були джерелом міді, виявлено у Придністров'ї (нижньодевон.), Донбасі (нижньоперм.) і Прикарпатті (палеогенова). Родовища руд свинцю та цинку найрозповсюдженіші на Закарпатті та в Донец. регіоні. У Берегів. рудному р-ні також залягають руди багаті на золото та срібло. Їх почали розробляти ще у середньовіччі. Вони генетично пов'язані з кайнозой. вулканізмом, представлені крутопадаючими та протяж. жилами і мінераліз. зонами потуж. до 20 м. У окремих родовищах верхні горизонти складено баритом. Якість рудних концентратів висока, особливо свинцевих, які вміщують до 35 г/т золота і до 620 г/т срібла. На Донеччині видобувають свинцево-цинк. руди (пере-

важно бідні). Вони залягають в осад. товщах, що облямовують соляні штоки та розповсюджуються на глиб. до 900 м. Перспективними є стратиформне свинцеве та цинк. зруденіння в осад. товщах сх. схилу УЩ. Подібні родовища – Лайсваль і Ваесбо в Швеції. У Серед. Придніпров'ї та Побужжі розвідано родовища руд нікелю та кобальту, які пов'язані з корою вивітрювання ультраоснов. порід. З них виготовляють феронікель. У 1990-х рр. на Волині в деференцій. масивах габро-перидотитів відкрито кобальт-мідно-нікелеві сульфідні руди з золотом і металами платин. групи. Родовища руд ртуті та сурми знаходяться у Донбасі, в прирозлом. териген. формаціях Горлів. антикліналі, де вони приурочені до низькотемператур. гідротермалітів. Перше родовище, Микитів., побл. м. Горлівка Донец. обл. відкрите 1879 гірн. інж. А. Міненковим. Дрібні ртутні родовища, які не розробляють, також відомі в Закарпатті. Остан. часом у Волин. і Середньопродніпров. р-нах УЩ виявлено рудопрояви молібдену та вісмуту. У Волин. р-ні комплексне вісмут-молібден. зруденіння прилягає до унікал. Пержан. рідкіснометалевого рудного поля. У Серед. Придніпров'ї, в родовищах Солонян. рудного поля пром. молібденіт. мінералізація є супутною золоторудній. Видобувають і збагачують руди, виробляють та обробляють К. м. підприємства [кольорової металургії](#).

Рекомендована література

1. Геологія і корисні копалини: Атлас. К., 2001;
2. Гурский Д. С., Есипчук К. Е., Калинин В. И. и др. Металлические и неметаллические полезные ископаемые Украины: В 2 т. К.; Л., 2005–06.

Бібліографічний опис:

Кольорові метали / Л. С. Галецький, С. В. Нечаєв // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-4213>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).